

Noveles pazīmes

I. Novele literatūras veidu un žanru klasifikācijā

Lasi Rūdolfa Blaumaņa noveļi “Nāves ēnā”!

Rūdolfs Blaumanis (1863–1908) ir viens no izcilākajiem latviešu noveļu autoriem. Vari izlasīt arī citas Rūdolfa Blaumaņa noveles. Rūdolfs Blaumanis ir sarakstījis arī noveļi “Andriksons” un citas noveles. Vari lasīt arī citu rakstnieku noveles. Noveles ir rakstījis Jānis Ezeriņš, Ēriks Ādamsons, Andrejs Upīts un citi rakstnieki. Citu rakstnieku noveles tu droši vien lasīsi vidusskolā. Bet varbūt esi gatavs tās lasīt jau tagad?

Atceries!

1. Kas ir novele?
2. Kā iedala literāros tekstus?

Novēļi “Nāves ēnā” pirmoreiz publicēja 1899. gadā. Šīs noveles valoda atšķiras no mūsdienu valodas. Izraksti no tās nezināmos vārdus! Noskaidro šo vārdu nozīmi!

Visus literāros tekstus iedala _____ veidos. Katrā veidā ir vairāki žanri. Mēģini izveidot literatūras veidu un žanru shēmu!

Vai kāds žanrs saistās ar vairāk nekā vienu literatūras veidu? Kurš?

1. Izmanto dotās kartītes!

Kartītes drīkst izgriezt vai veidot digitāli. Kartīšu skaitu drīkst palielināt. Ja zini vairāk žanru, vajadzēs vairāk kartīšu. Kartītes drīkst papildināt ar zināmajiem žanriem un šo žanru darbiem. Tu drīksti papildināt kartītes ar lasītiem darbiem. Tu vari ierakstīt arī darbus, kurus gribi izlasīt.

2. Iekrāso atbilstošās kartītes! Katru literatūras veidu, literatūras veidam piederīgo žanru un piemēru (autors, literārais darbs) iekrāso savā krāsā!

3. Parādi rezultātu citiem!

Pārrunāriet rezultātu!

Par ko radās diskusijas?

1. tabula papildināšanai ar zināmajiem žanriem. Literāro darbu klasifikācija

Literatūras veids		Proza	
Literatūras žanrs		Stāsts	
Rakstnieks		Rasa Bugavičute- Pēce	
Rakstnieka darba piemērs		“Puika, kurš redzēja tumsā”	

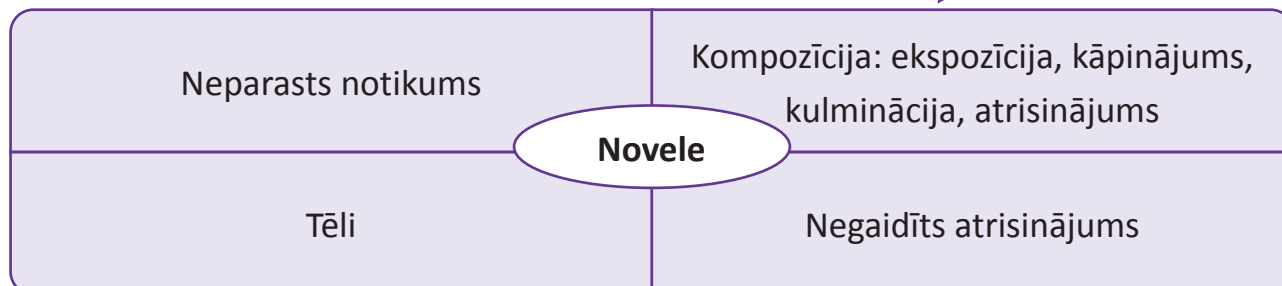
Tautas pasaka	Romāns	Stāsts
	Proza	Literārā pasaka
Dzeja		
	Komēdija	
Novele	Fabula	Dramaturģija

II. Noveles pazīmes

2. uzdevums

Pēti noveles!

2.1. Izpēti novelei raksturīgo!

Kas ir ekspozīcija? Vai vari paskaidrot?
Kā sauc priekšmetus muzejā?

Kas ir definīcija?

Kuri skaidrojumā ir atslēgas vārdi?
Pasvīturo atslēgas vārdus!

2.1.1. Uzraksti savu noveles definīciju!

Ierakstiet savas definīcijas klases kopējā dokumentā!

2.1.2. Salīdziniet definīcijas! Kura no tām ir visprecīzākā? Kāpēc?

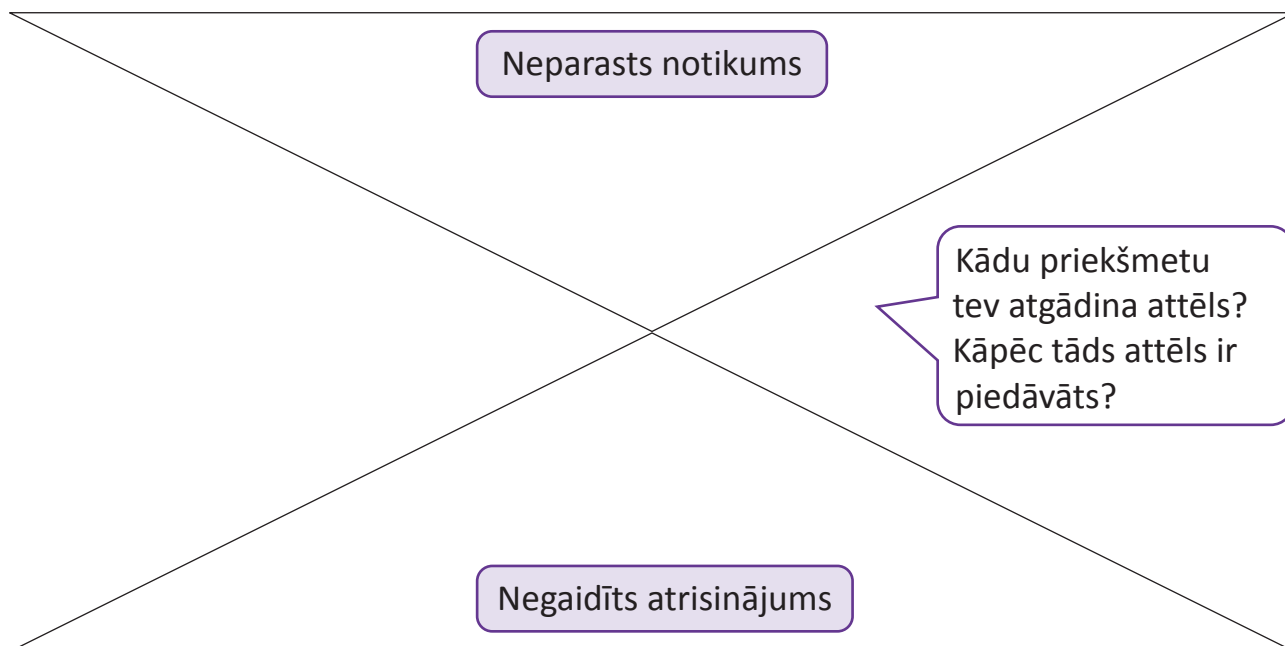
2.1.3. Salīdziniet savu noveles definīciju ar vārdnīcā vai kādā citā avotā rakstīto!

Definīcija ir jēdziena, satura, priekšmeta būtisko pazīmju īss formulējums.

(www.tezaurs.lv)

2.2. Lasi romānu!

Papildini doto attēlu!

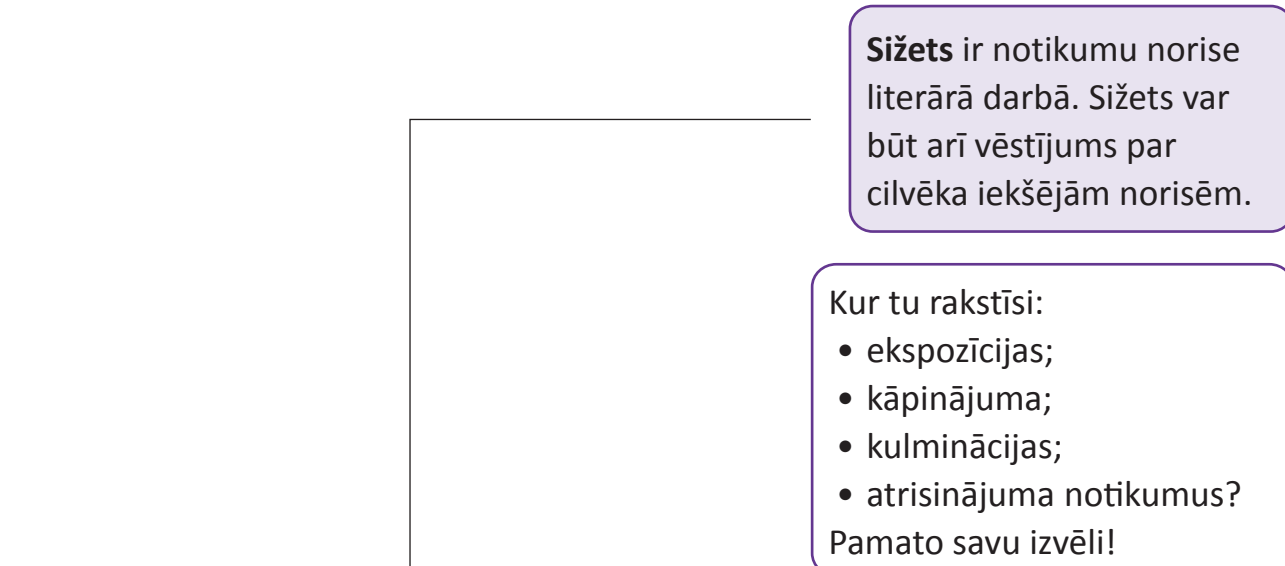

Rūdolfā Blaumaņa brālis Arvīds Blaumanis par noveles “Nāves ēnā” idejas rašanos raksta apmēram tā: “(..) dažreiz avīzēs var lasīt, ka zvejnieki ziemā uz ledus gabala, atrauti no krasta, peldējuši labu laiku, kamēr izglābti. Ir bijuši gadījumi, kad zvejnieki ir pazuduši. Šim stāstam par pamatu ir kāda vēstule. Personas ņemtas no Ērgļu pagasta. Rūdolfis viņas salicis uz ledus gabala un vēro, ko katra persona darīs.”

(Blaumanis, R. *Kopotī raksti*. 3. sējums. Kalniņa, I. Komentāri. Rīga : Cīrulis, 1994, 287. lpp. ISBN 9984-9004-0-1)

2.3. Lasi romānu!

Lasot ieraksti notikumus sižeta kompozīcijas zīmējumā!

2.3.1. Vai autors ir grupējis tēlus? Pēc kādām pazīmēm autors grupē tēlus?

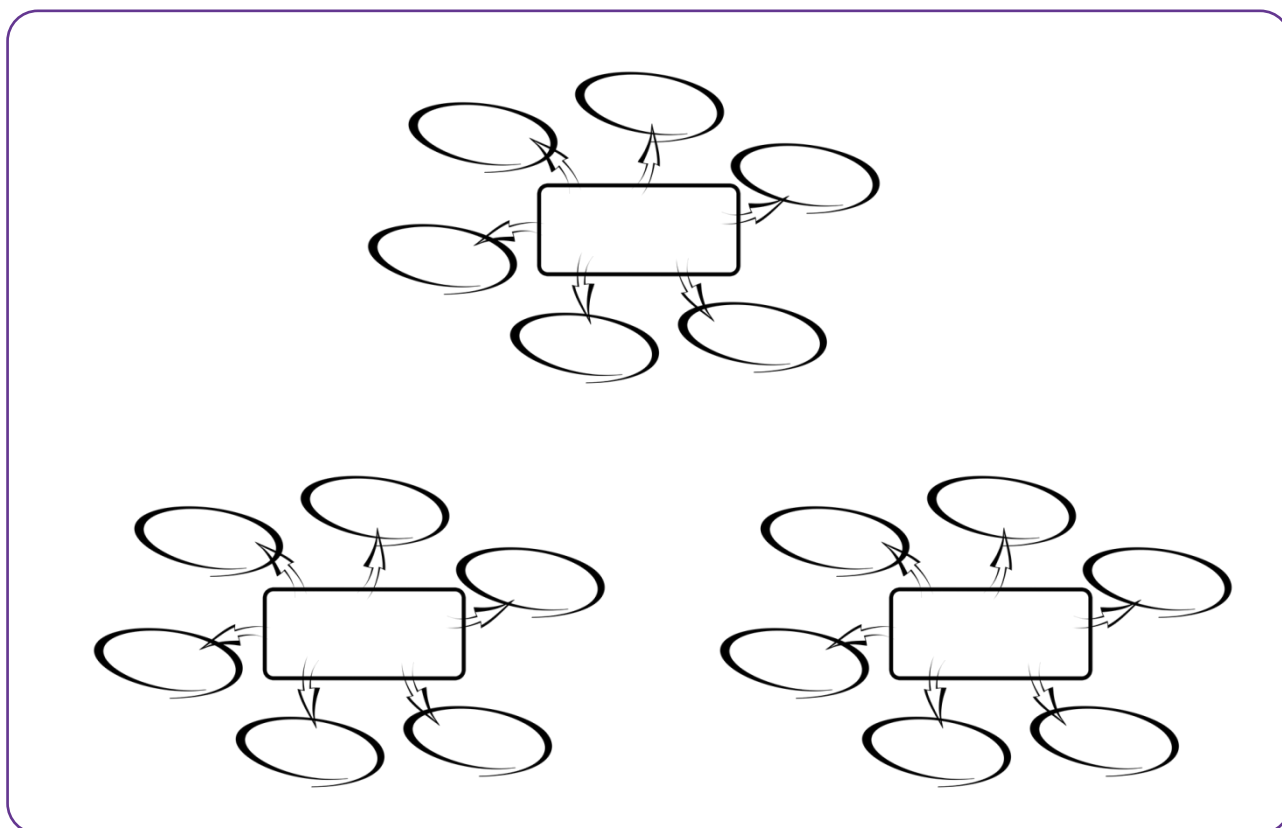
2.3.2. Izraksti no noveles tēlu nosaukumus!

Sagrupē noveles tēlus pēc noteiktām pazīmēm! Pazīmes var būt vecums, stāvoklis sabiedrībā vai citas!

Pierādi tēlu pazīmes ar citātiem!

2.3.3. Pārrunāji ar klasesbiedriem pazīmes, pēc kurām esat tēlus sagrupējuši!

TĒLI

1. attēls. Darba laukums tēlu grupēšanai

2.3.4. Viens pats vai kopā ar klasesbiedru izvēlies raksturot vienu tēlu!
Pamatojiet savu izvēli!

2. tabula. Noveles tēla tiešais raksturojums

Tiešais raksturojums	Pazīmes, īpašības	Citāts, kas pierāda pazīmi, īpašību

3. tabula. Noveles tēla netiešais raksturojums

Netiešais raksturojums	Izturēšanās	Citāts, kas pierāda netiešo raksturojumu

Ieraksti doto raksturojuma veidu tabulas 1. ailē!

Izdomā, vai tas būs tiešais vai netiešais raksturojums! Raksturojuma elementus drīkst papildināt.

žesti		dzīvesveids
izskats	paradumi	rīcība
valoda	sejas izteiksme jeb mīmika	citū domas
balss	iekšējais monologs, pārdomas	

2.3.5. Uzrakstiet secinājumus!

4. tabula. Secinājumi par tiešo un netiešo raksturojumu

Tiešais raksturojums atklājas	Netiešais raksturojums atklājas

2.3.6. Vai jūsu izvēlētais tēls noveles gaitā attīstījās, mainījās?

5. tabula. Noveles tēla attīstība

Noveles tēls sākumā	Tēla attīstība. Ko jaunu par tēlu es uzzināju?

2.3.7. Vai izvēlētais tēls ir unikāls, īpašs? Pamato savu atbildi!

6. tabula. Tēlu izvēles situācijas risinājums novelē

Kuriem tēliem vajadzēja būt laivā?	Kāpēc?	Kuri tēli varēja palikt uz ledus?	Pamatojums

2.3.8. Pamato savus pieņēmumus – kāpēc autors izvēlējās tieši tādu katra tēla rīcību!

Dalieties ar secinājumiem!

Padomā, vai tevi raksturo tikai pozitīvas vai tikai negatīvas īpašības!
Kādi pieņēmumi par tevi varētu būt citiem?